



Kansalaisareena
Citizen Forum

Vertaistuen uudet muodot moninaistuvassa maailmassa

Kohti tulevaa -ennakointihanke



#KohtiTulevaa | <https://kansalaisareena.fi/ammattilaiselle/ennakointi/>

KOHTI TULEVAA

**Ennakoinnilla kohti tulevaisuuskestävää
vapaaehtoistoimintaa -hanke**



Mari Tähjä, mari.tahja@kansalaisareena.fi
Anyara G. Wise, anyara.g.wise@kansalaisareena.fi
Heidi Korvela, heidi.korvela@kansalaisareena.fi

Kohti tulevaa -hanke on kaikkien järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden oma ennakointihanke.

Hanke auttaa muotoilemaan uudenlaista osallisuutta ja vapaaehtoistoimintaa, joka vastaa erilaisten ihmisten tulevaisuusnäkömiin ja yhteiskunnallisiin muutuskulkuihin.

Päämääränä on, että erilaiset ihmiset, myös haavoittuvassa asemassa olevat, lisäävät toiveikkuutta tulevaisuutta koskien ja tunnistavat omia toiveitaan ja tarpeitaan sekä voimavarojaan ja sitä kautta uudenlaisia osallistumisen paikkoja yhteiskuntaan



Kohti tulevaa -hanke on kaikkien järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden oma ennakointihanke.

Kohti tulevaa -hanke tarjoamme tukea järjestö- ja vapaaehtoiskentän osaamisen ja toiminnan kehittämiseen tulevaisuusymmärrystä ja ennakointitietoa hyödyntämällä.



Ennakointi on pyrkimys ymmärtää ihmistä ja sen muuttuvia tarpeita paremmin ja riittävän ajoissa.



Miksi myös vertaistoimijat tarvitsevat ennakoitaitoja?

Jotta ymmärtää:

Millaiset kehityskulut toimintaympäristössä luovat toiminnallenne uusia mahdollisuuksia ja mitkä haasteita?

- Vaikutukset osaamiseen, toimintamalleihin, kohderyhmiin ja heidän tarpeisiin?

Kuinka hyvin tämänhetkinen toimintanne kestää ne muutokset, joita on tehtävä tulevaisuutta varten?

- Jatkuvuuden ja olemassaolon edellytys



Tänään väitämme, että..

Tulevaisuusajattelu ja **normikriittisyys** ovat keskeisiä työkaluja vertaistoiminnan kehittämisessä.

Tulevaisuusajattelu auttaa järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kenttää tunnistamaan **piilossa olevia tarpeita** ja **vertaispintoja** sekä **kehittämään toimintaansa** vastaamaan näihin.

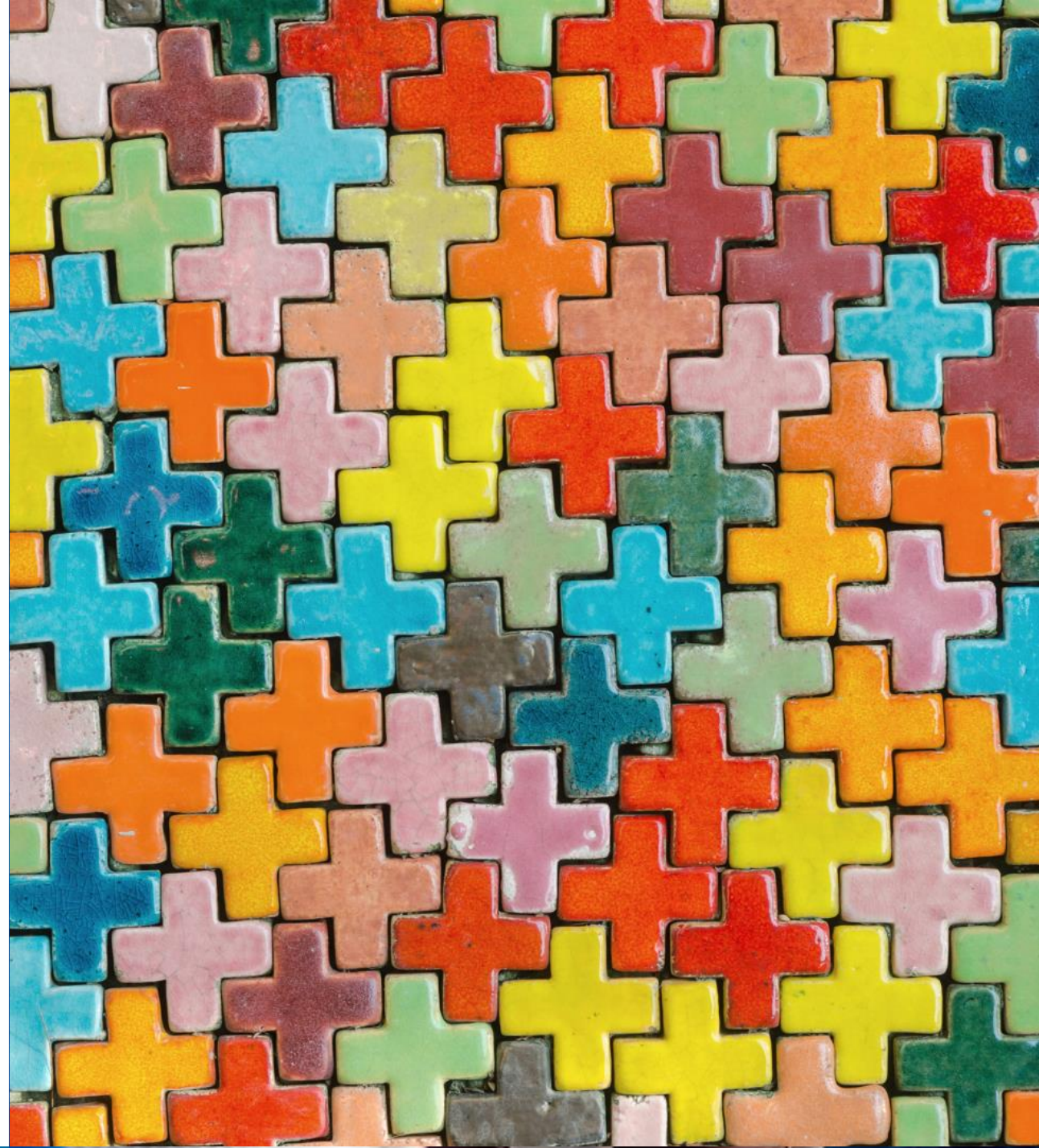
Vertaistoimijat toimivat **ennakoijina** ja **muutostoimijoina**, tunnistuen vertaisuuteensa liittyviä **muutosilmiöitä** ja **muutostarpeita**.



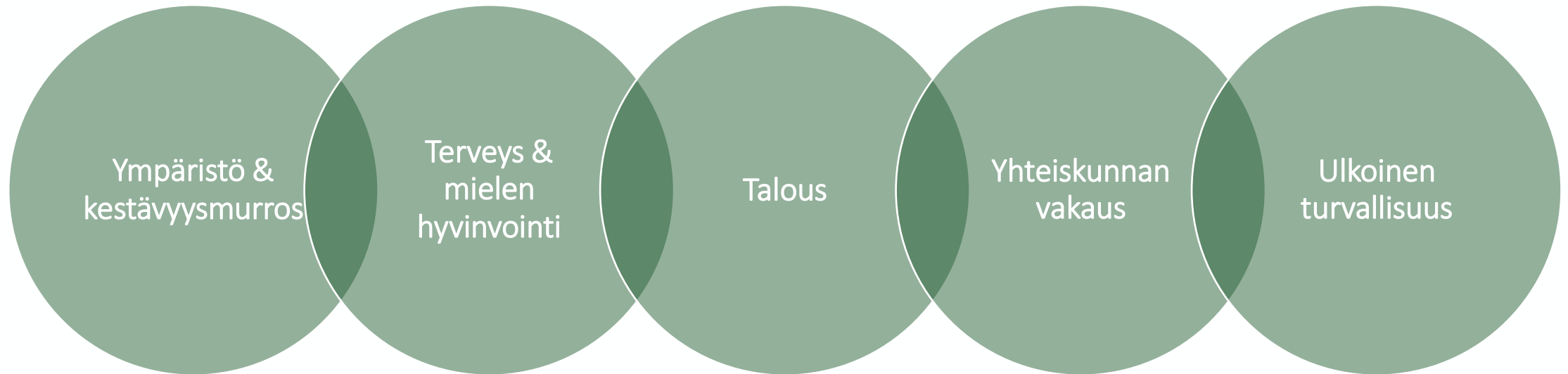


Kansalaisareena
VAPAAEHTOISTYÖTÄ VARTEN

Muutosilmiöiden ja muutostarpeiden tunnistaminen



Vertaistuen tarpeet ja muodot vaihtuvat muuttuvan maailman tahdissa



Ilmastokriisi ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen

Terveystila ja erityisesti pandemiat ja sairauksien leviäminen

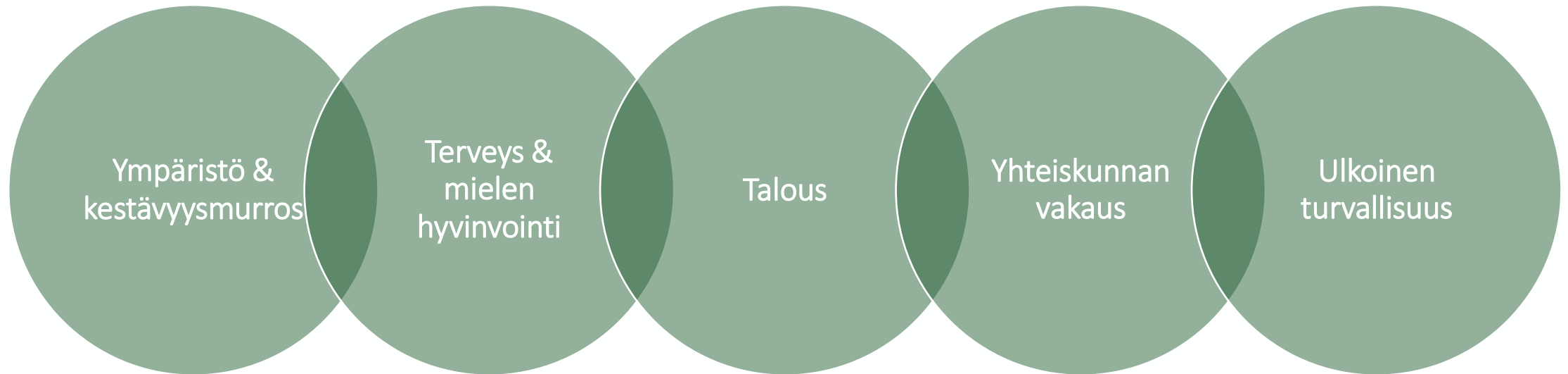
Eriarvoisuus, syrjäytyminen ja tulo- ja varallisuuserot

Yhteiskunnallinen epävakaus, levottomuudet, ääriliikkeet, pakolaisuus, rikollisuus

Sodan uhka, terrorismi, asevarustelu



Vertaistuen tarpeet ja muodot vaihtuvat muuttuvan maailman tahdissa



Miten tunnistaa riittävän ajoissa ilmiöiden mahdollisesti aiheuttamat kasvaneet terveyserot, vielä näkymättömät hädän muodot tai kasautuneet ongelmat?



Superdiversiteetti moninaistuvan Suomen ytimessä

Superdiversiteetin käsite (Vertovec 2007)

- lisää ymmärrystä, kuinka moninaistuvassa Suomessa erilaiset muutosilmiöiden vaikutukset sekä tuen tarpeet väestössä vaihtelevat ja pirstaloituvat.
- haastaa rakenteita ja auttaa huomioimaan eri tekijöiden vuorovaikutuksen esimerkiksi vertaistuen tarpeessa.



Moninaisuuden ymmärtäminen normikriittisyyden avulla/ Moninaisuus edellyttää normikriittisyyttä

Perinteiset kategoriat eivät riitä kuvaamaan kokemusten ja maailmankuvien moninaisuutta, vaan sulkevat ulkopuolelle.

Normikriittisyys

- Askel kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa.
- Työkalu normien ja syrjivien rakenteiden tunnistamiseen ja ratkaisemiseen.

Millainen on ihannoitavan tai hyväksyttävän elämän muotti?

Alle 45-vuotiaille korostuu vapaus olla sellainen kuin olen, yli 45-vuotiaiden listalla korkealle nousee luotettava tieto

15–29-vuotiaat

1. Rauha 71 %
2. **Vapaus olla sellainen kuin olen 70 %**
3. Puolison lasten ja läheisten terveys 67 %
4. Turvallinen asuinympäristö 64 %
5. **Ystävät ja muut läheiset ihmiset 64 %**

30–44-vuotiaat

1. Puolison lasten ja läheisten terveys 74 %
2. Rauha 74 %
3. **Vapaus olla sellainen kuin olen 73 %**
4. Turvallinen asuinympäristö 70 %
4. Oma terveys 69 %

45–59-vuotiaat

1. Rauha 84 %
2. Puolison lasten ja läheisten terveys 80 %
3. Oma terveys 79 %
4. **Luotettava tieto 79 %**
5. Turvallinen asuinympäristö 74 %

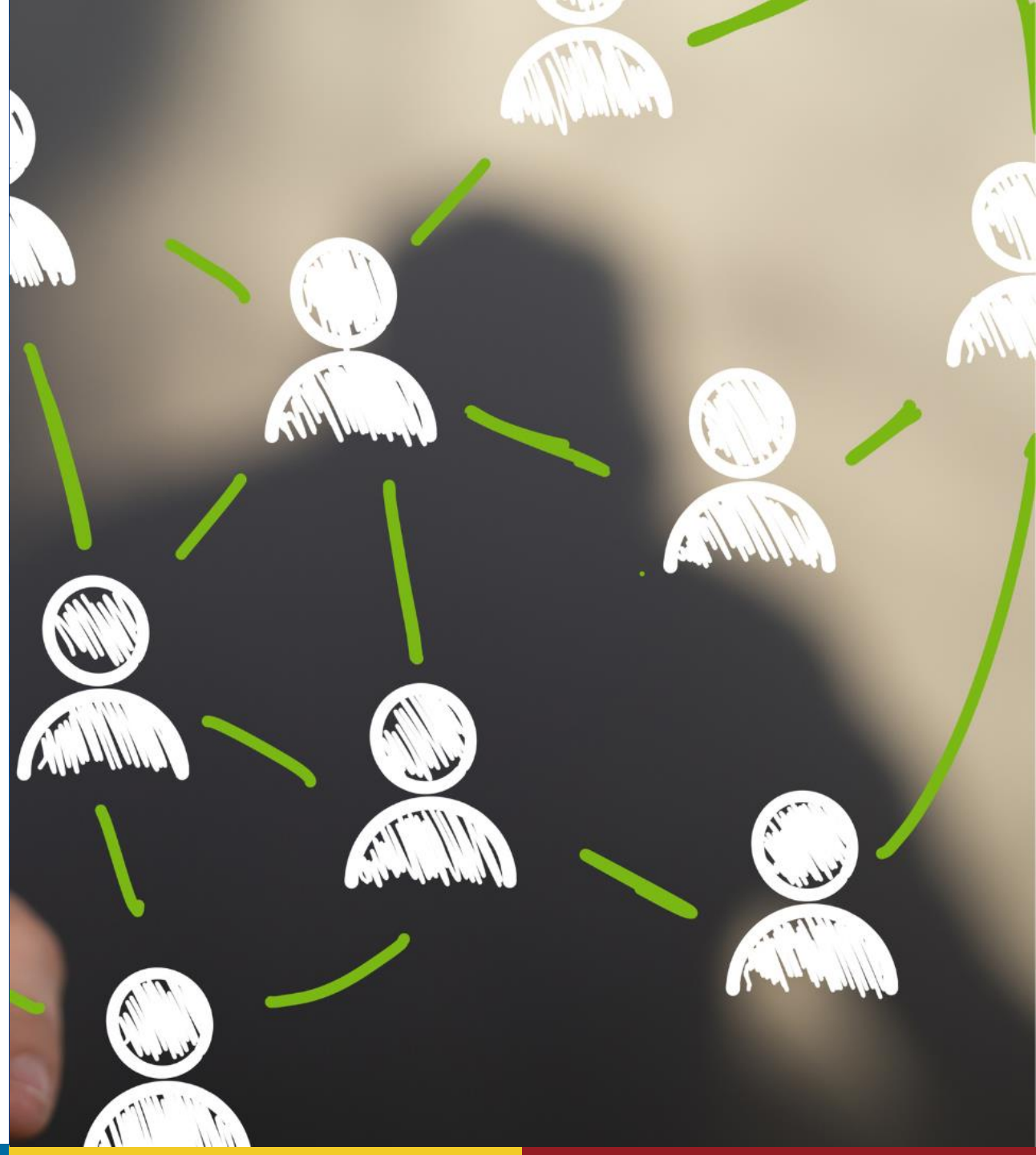
Yli 60-vuotiaat

1. Rauha 90 %
2. Puolison lasten ja läheisten terveys 85 %
3. Oma terveys 84 %
4. **Luotettava tieto 83 %**
5. **Perhe ja lapset 76 %**



Kansalaisareena
VAPAAEHTOISTYÖTÄ VARTEN

Moninaisuus haastaa vertaistuen muotoja ja rakenteita



Miten moninaistuva yhteiskunta haastaa vertaistukea?

Tuen tarpeet moninaistuvat ja moninkertaiseen vähemmistöön kuuluvia on enemmän:

[Ulkomaalaistaustaiset sateenkaari-ihmiset kohtaavat Suomessa moninkertaista syrjintää - Uutinen - THL](#)

Haasteena osallisuuden toteutuminen ja palveluiden saavutettavuus.

Kuinka hyvin järjestö- ja vapaaehtoisuutta tunnistaa vertaistoiminnassa rakenteita, jotka luovat esteitä osalle ja etuoikeuksia toisille?

Syrjintä ja ulossulkeminen yhteisöistä tavallista

Tutkimus osoitti, että seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöihin ja ulkomaalaistaustaiseen väestöön kuuluviksi identifioituvat kohtaavat suomalaisessa yhteiskunnassa haasteita sekä maahanmuuttoasemansa että sateenkaari-identiteettinsä vuoksi.

Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat ihmiset, jotka kuuluvat useampiin marginalisoituihin identiteetteihin. Näitä ovat esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin kuuluvat turvapaikanhakijat tai -pakolaiset ja rodullistetut, eli ihmiset, joihin esimerkiksi ihonvärin tai oletetun etnisen taustan takia liitetään oletuksia, stereotyyppiä ja ennakkoluuloja. He kohtaavat usein sekä suoraan että epäsuoraan syrjintää, ja kokevat ulkopuolisuutta ja ulossulkemista sekä sateenkaari- että maahanmuuttajayhteisöissä.



Millaisia vertaistuen muotoja tarvitsemme?

Voiko esteitä ylittää kehittämällä **uudenlaisia toimintatapoja, yhteistyön muotoja** ja **vertaistuen luovia muotoja**, joissa hyödynnetään esimerkiksi digitaalisia palveluita, toiminnallisuutta ja/tai taidetta kokemusten ilmaisemisessa?

Vertaisuuteen perustuvia palveluita voidaan toteuttaa myös digitaalisesti - Soste

Voisimmeko olla toisillemme vertaisia jopa yli kansainvälisten rajojen tai kasvottomasti, digialustojen välityksellä?

Esimerkki: Tutkimusyhteistyötä taideperusteisilla menetelmillä pakolaistaustaisten nuorten parissa

ALL-YOUTH-hanke, Pakolaisnuorten tuki ry:n Valomo-valmennus ja tarinateatteri Vox toteuttivat yhteistyössä teatteriprojektin syksyllä 2018. Projektissa kerättiin ja esitettiin pakolaistaustaisten nuorten elämäntarinoita hyödyntämällä taideperustaisia menetelmiä keskusteluiden ja haastatteluiden rinnalla.

"Näyttämöllä heidän kokemuksensa tuli eräässä mielessä kehollisesti toteen näytetyksi ja siten oikeutetuksi".

[Artikkeli: Puntarissa pakolaistaustaisten nuorten hyvinvointi - tutkimusyhteistyötä taideperustaisilla menetelmillä](#)





Kansalaisareena
VAPAAEHTOISTYÖTÄ VARTEN

Tulevaisuus- kestävää vertaisuutta



Vertaisuus ja vertaistoiminta sillanrakentajana

Vertaisuuden kokemus rakentaa siltoja

- Solidaarisuus ja luottamus kasvaa, sosiaalinen etäisyys ja polarisaatio vähenee
- Vertaisuuden kokemukset skaalautuminen on sosiaalista liimaa

Kuka on vertaisemme ja mitä vertaisena toimiminen edellyttää moninaistuvassa maailmassa?

Uusien tai piilevien vertaispintojen tunnistaminen on vertaistoimijoiden ja toiminnan järjestäjien tehtävä

- Millaisia vertaispintoja on jäänyt piiloon normien taakse? Millaista on esim. moniperusteinen vertaistoiminta?
- Ennakointi työvälineenä vertaispintojen ja tuen tarpeiden tunnistamiseen sekä järjestökentän muutoskyvykkyyden ylläpitämiseen



Vertaistoimijat ennakoijina

Ennakoinnissa sanoitetaan toivottavia tulevaisuuksia.

Vertaistoimijat tunnistavat vertaisuuteensa liittyviä **muutosilmiöitä** ja **muutostarpeita**.

- Vertaisuuden luoma psykologinen turvallisuus tulevaisuusajattelun mahdollistajana
- Skaalautuva tulevaisuusajattelu vertaistoimijoiden työkalupakkiin

Vertaisuudesta kumpuavan **ennakointitiedon kokoaminen** ja **eteenpäin vieminen**

- Vertaistoiminnan toimintakentän muutosten ja tarpeiden ymmärtäminen sekä toiminnan kehittäminen
- Moninaisuus on ennakointitiedon valtti

Kun katse on muutoksissa, voimme myös **ennaltaehkäistä** kielteisiä kehityskulkuja.



Vertaistoimijat muutostoimijoina

Ennakointi mahdollistaa vertaistuen tarjoajien ja vertaistoiminnan kehittäjien muutostoimijuuden:

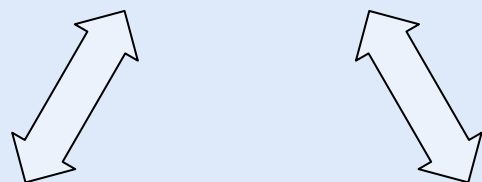
- Arjessa
 - Toimijuuden vahvistaminen, näköalattomuuden vähentäminen
- Omassa toimintaympäristössä ja yhteisössä
 - Kentän oman ennakkointitiedon tuottaminen
 - Toiminnan ylläpitäminen, kehittäminen ja pilotointi
- Yhteiskunnassa
 - Ennakointi auttaa ennaltaehkäisemään ja vaikuttamaan etukenossa
 - Kokemustieto näkyviin päätöksenteossa
 - Puntaroivan demokratian menetelmät vaikuttamis- ja tulevaisuustyön tienristeyksessä

Kokemus antaa tietoa, uskottavuutta sekä paloa vaikuttamiseen.



Vertaistoimijat tulevaisuustyöskentelyn äärellä

Havainnot



Uusi tieto ja sen
hyödyntäminen

Analysointi

Tulevaisuudenrakentajat
järjestö- ja
vapaaehtoistoiminnassa:

- Muutosilmiöiden tunnistajana
- Erilaisten kehityskulkujen arvioijana
- Toivotun tulevaisuuden sanoittajana
- Halutun muutoksen tekijöinä



Vertaistoimijat tulevaisuustyöskentelyn äärellä

- Parantaa mahdollisuuksia ymmärtää ja vaikuttaa muutokseen ja niiden suuntaan oikeassa tahdissa
- Auttaa epävarmuuden hallinnassa ja vähentää epävakauden kokemusta muutosten äärellä
- Kasvattaa yhteistä ymmärrystä toimenpiteistä, joilla haluttuja kehityssuuntia voidaan vahvistaa



Tänään väitimme, että..

Tulevaisuusajattelu ja **normikriittisyys** ovat keskeisiä työkaluja vertaistoiminnan kehittämisessä.

Tulevaisuusajattelu auttaa järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan kenttää tunnistamaan **piilossa olevia tarpeita** ja **vertaispintoja** sekä kehittämään toimintaansa vastaamaan näihin.

Vertaistoimijat voivat toimia ennakoijina ja muutostoimijoina, tunnistuen vertaisuuteensa liittyviä **muutosilmiöitä** ja **muutostarpeita**.



Pohdittavaa

Muuttuuko vertaistuen tehtävä ja rooli moninaistuvassa maailmassa?

Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia väestön ja tuen tarpeiden moninaistuminen tuo vertaistukitoimintaan?

Milloin taustallamme on väliä, milloin voimme olla vertaisia yksittäisten kokemusten kautta? Mikä on riittävän yhteinen kokemus ollakseen silta ihmisten välillä?

Millainen vertaistoiminta kiinnittyy tunnistamaan uusia tai näkymättömäksi jääneitä yhteisiä asioita?





Mari Tähjä

Projektipäällikkö, tulevaisuusmuotoilija

mari.tahja@kansalaisareena.fi

050 5671077



Anyara G. Wise

Viestintäkoordinaattori

anyara.g.wise@kansalaisareena.fi

050 3316 999

<https://kansalaisareena.fi/ammattilaiselle/ennakointi/>

